

ACC. N:R M. 13568:1-40.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Arvid Johansson, Skid*
Härad: *Kind* Berättare: *olika personer; se uppt. bla-*
Socken: *O. Frölunda* Berättarens yrke: *dans baksida!*
Uppteckningsår: *1955* Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jakt och djurfångst. s. 1-40.

Lu F 101.

Någon nu levande person, har inte sett någon varg i dessa trakter. Men för något mer än hundra år sedan fanns varg, fast så färsikt. Det bedrevs en ganska intensiv jakt på dessa rovdjur och när de bättre skjutvapnen började bli mera allmänna, utrotades de snart. Bättre exempel om vargens hänsynsfullhet i svunna tider, är ganska många, men också ganska likartade. Ett vargen var ett mycket fruktat rovdjur, som människorna ständigt fick vara på vakt mot, därom berättar vi gamla. Min farmor berättade många tragiska skildringar, om forare som vargen tagit deras enda ko, om farofyllda färder, när vargen angripit. Farmor var född 1870 och dog 1922, mycket av det hon berättade var från hennes föräldrars tid. Jag var för ung att tydligt se på vad hon berättade.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 101

1

så jag vågar ej att återge det i skrift, jag har agtömt såväl personerna, som platserna, som hemmes berättelser gäld. Det precisa årtalet när den sista vargen setts, eller fångats i dessa frakter, har jag inte lyckats utröna. Men 1830 torde de inte ha varit helt utrotade. Berättaren berättar, att hans farfar, som bodde på en gård här i Ö. Fjölunda, som heter Fjärhult och ligger i den s. k. skogsbyden. Han hade kört hit ned till byn och sett vargar och våga ej köra hem igen, men så fick han låna en bössa av en bonde, som hette Wästerusson, som bodde i Storgården där berättaren nu bor, sedan kände han sig tryggare för hemfärden. Vargarna kunde komma ensamma, men mera omdänt i flock. Vintern var den mest vanliga årtid, som den visade sig. Då sökte den sig ända fram till människaboningar och lådugårdar.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

i ännu äldre tid, men inte vad jag lyckats
forska i. Levande lockbete, förde bättre bättre
ha passat till varggårdar. Varggård förde
inte ha funnits här, endast gropar. Berättaren
Frans Ohman, uttalar att hans fader P. A. Ohman
född 1855 i Södermanland, hade sett varg
och varit med om jakter. P. A. Ohman var
anställd, som skogsvaktare och jägare på ett
större gods i Södermanland. Senare anställd
på Mölnby-gård här i Ö., Frölunda. Berättaren
uttalar, vad hans fader berättat för honom
om olika fångstmetoder. Varggårdar förde där
ha varit ganska allmänna. Med föikärlek hade
man en levande anka, som lockbete, ankan
logs in om nätterna. Skalljakter var vanliga, man
hade något skramlande i händerna och slog med.
gick på bestämt avstånd från varandra, i en på
förhand bestämd riktning. De flesta skalljak-

De skador, som vargen kunde åstadkomma, var både många och stora. Alla husdjur kunde vargen döda, farligast var han ju för får och getter, kalvar och mindre ungdyr. Vargen angrep även hästar, hästar högg han alltid efter bringan, för att hastigt döda, det var alltså luftstruppen, som på en häst är lättåtkomlig. Som han satte in sina bett. Någon ansedd jägare som gett sig ut på jakt efter varg, torde inte ha förekommit i dessa trakter. Vargjakten med hund, torde ej heller ha förekommit, i varje fall ganska sällsynt. Utlagd ätel tillgick så, att man såg, att vargen med förtärlighet, nypen på sig på en viss plats. Lades där ut ätel undan för undan, så vargen på detta sätt skulle bli djärvare. Detta jaktsätt var dock ej så allmänt, detta jaktsätt var mer allmänt med räv. Levande lockbete, kanske har förekommit här.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3

5.
ker anordnades på hösten. Vid skaugeter ville man gärna att ändpunkten där näten var uppsatta, var belägen, mellan ett par sjöar, mossar eller dylikt. Grevkarlarna drev alltså mot dessa nät, på andra sidan näten var ~~skaugeterna~~ uppsatta. Näten som var starka och grummaskiga, ställdes med en viss snedlutning, detta för att vargen, skulle ha svårare att få den fastarna. Innan man hade några säkra skaugeter, användes ju spjut och då ville det ju till att vargen satt fast, så han kunde spetsas på spjudet. Vårre gård var skyldig att hålla vissa längder, eller ett visst antal vargnät, att efter gårdens storlek. I en skaugeting deltog en 30-40 man. I Kärehult, Häcksviks församling, bodde en man som hette Paulsson, han var skaufogde för Häcksviks och Ö. Frölunda socknar, omkring åren 1830-1850. I Häcksvik fanns varigt anordnat betydligt

flera skallgångar än här i E⁶ Frölunda. Det var kanske detta, som var orsaken till att fogden var därifrån. Hela Håksviks socken, är nämligen en typisk skogssocken, med många sjöar och var sålunda lämplig för skallgång. Om drevfolket hade någon särskild utrustning, utöver vargspjut, har jag inte hört berättas. Den som bestämde att skalljakt skulle äga rum, var i första hand de kommunala myndigheterna, sedan blev det fogdens sak, att ordna det hela. Budningen till folket, som skulle delta, skedde för det mesta genom kungörelse i kyrkan. Någon annan, än av kommunala myndigheter, utsett skallfogde, har inte, som berättaren hört omtalas, till några skalljakter här. Varglappar användes, om näten tex uppsats mellan två sjöar, och näten inte räckte till, skulle lapparna också, skrämma vargen däråt näst fans.

Vem skinnen skulle tillfalla, efter en vargakt, har jag inte hört någonting berättas om, men fröligen ingick det väl, i druvrälleskapets förmån, att dela dessa. Berättaren omtalar, att vid en skaugång i Hållsvik, var även folk härifrån budade att delta. Skaufogden Paulsen, litade inte lika mycket till frölundaborna, han insåg dem inte vara, lika skickliga vargjägare som sina egna sockenbor. När skaugången skulle brytas, och skyttarna togs ut, följde han följande yttrande. Då tar vi en "frölundabo" och en riktig "kar". Detta hans värdering, av sina egna sockenbor, var sedan länge, ett uttrycksätt bland folket. Sax för fängst av varg, forde inte ha förekommit här, kanske i ännu äldre tid. Berättaren Frans Pihman omtalar, att i Södermanland hade detta förekommit. Afledades då ut, att så en tid innan saxen, så di fick vana.

Utsättandet av sax tillgick så, att när man sett den utlagda ålen försvinna, placerades saxen på samma ställe. Saxen måste väl kamoufleras med ris mossa o. d. och fastgöras ordentligt.

Saxarna tillverkades troligen av smed, den tiden bysmeder var ju rätt skickliga, med sådant arbete. Någon varggård, eller varghage har troligen icke funnits här, i så fall för mycket länge sedan. En förgiftad beten använts till varg, men jag inget om, men mot räv var ganska vanligt. En varggrop, har funnits här i Frölunda, den fins fortfarande kvar, fast naturligtvis i förfallet skick. Den är belägen 3 km eller något mer från kyrkbyn här, i den s. k. skogsbygden här. Den ligger på mark, tillhörande ett ställe, som heter Bolsholm. Förut tillhörde denna skogsmark en gård här i kyrkbyn, som heter Sollegården. Bolsholm är en

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

avsköndring från denna gård. Denna varggrop, skulle göras gemensamt av hela Frölunda socken. Det skulle göras dagsverken från gårdarna, allt efter deras storlek. En liten skogsgård, en knapp km från varggropen, som heter Fjärshult ägdes då av en Johannes Samuelsson. Denne hade till uppgift att övervaka arbetet, till se att de utmätta dagsverkena blev gjorda, o.s.v. Denna grop är belägen på fastmark, på en kulle, mellan två mossar. Gropen var enligt berättaren nära en tre manslängder djup, rund och ungefär en fem meter i diameter. Den var icke beklädd med någonting inuti. I dess botten var nedslagit spetsade, olika långa pålar. Detta gjorde, att vargen, icke hade möjligheter, att försöka några kapp. Omkring gropen var gärdad, med en för den tiden, vanlig hank och trolgärdesgärd. Över gropen, var lagda rätt klara slantar,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på dessa gransis, eller något annat kamouflage.
Som sålde användes i regel ett lamm "dött".
När vargen gjorde språnget över gärdesgården,
efter lammet, hannade han direkt i gropen.
Den här varggrop är den enda, som någon hört om-
talas, här i denna socknen. Som jag föint nämt,
syns den tydligt ännu, den är ej så djup längre,
något nedrasad och bredare i dagen. I botten
är den beväxt med gråbuskar. När skogen runt
omkring kugges, faller det ris ned i själva gropen.
Jag har besökt gården Bjärkult, en sonson till Johan-
nes Samuelson äger den nu, jag trodde möjligen
att jag genom honom, skulle fått ännu bättre uppgif-
tylsningar om fångster o. d. Men de hade aldrig
gett några papper, eller några efterlämnade au-
tentiska. Det var ganska svårt och låter sig väl
knappast göra, annars skulle jag tagit ett foto
på den till sommaren, men det har väl rejält

historiskt värde, när inget av de ursprungliga anordningarna fanns kvar. Fångat av varg & grovar kunde icke ha upphört förrän vargen var utrotad. Något precis årtal kan jag icke precisera, men troligen mellan 1850-1870. Vid skalljakt användes icke grovarna. Berättaren utklar också att när vargar gick till angrepp mot folk, gjorde de det i första hand mot berusade manfolk och havande kvinnor.

Räv fanns i äldre tid, i ganska stor skala och fins ännu, fast i mindre antal. Rävns skadegörelse, är heller inte så omfattande nu, som förr. I äldre tid, innan hönsnätet var uppfunnet, gjorde den stor skadegörelse, bland hönsen. Dessa gick då sommartid lösa, i de gårdar som låg inne i skogarna, var det så gott som omöjligt att klara hönsen. Rävnen tog även får och getter, av skogens djur, kassar och fåglar.

och äcke fullvuxna råddjur. Men räven var och är,
också skogens hälsoräddspolis, han åt upp
alla döda djur och höll rent på detta sätt.
För när jordbrukarna, betade sin skogsmark
hade de även får. Bland fåren var brukligt att
en gris skulle medfölja. Räven var nämligen
rädd för grisen, och vågade icke så djärvt
som annars att angripa fåren. Såväl fåren som
grisen var inomhus nattetid, i så kallade som-
marbodar. Jakt på räv har förekommit och förekom-
mer ännu, såväl med hund, som vid utlagd ålöl.
Skaujakter i räv har också förekommit, men or-
ganisationen var denna, var i motsats till varg-
jakten frivillig. Dessa skaujakter var av mind-
re omfattning, och företogs i regel, blott för att
skrämma bort räven, från ett visst område.
Man drev sig mot nät, hade något i händerna, att
slå eller skramla med, och gick i ett bestämt avstånd
från varandra.

Att röka, eller att gräva ut räv, från lyau, har förekommit, men var ej så vanligt. Att vaka vid rävelyorna, var däremot ganska vanligt. Detta tillgick så, att när jägaren försäkrat sig om, att rävarna fanns i lyau, stannades den igen över natten. På dagarna vaktades sedan för att skjuta den, detta sätt var långsamt, och för räven plågsamt. Men räven förstod att han hade bevakare, som han, i de flesta fall gjorde, gick han ju ej ut, förrän hunger drev honom därtill. Sax användes för rävfångst och torde ha använts, till lagen förbjöd det samma. Ätel måste användas, di fick matas rätt länge, och saken måste vara väl kamouflerad. Svavar och krok, har berättarna inte hört omtalas, att någon praktiserat med här. Även rävbäsar framför lyau försöktes, men detta fängstsätt var visst inte så särskilt

lyckat. Rävgrapar torde icke ha förekommit
här. Förgiftade beten för räv, var en ganska
allmänt, men tillhörde nog icke äldre tiders fängt-
metoder. Jag minns själv, när jag var en tio-åring
att det var gammalt att denna fängtmetod förekom.
Men det var ju också för skinnens skull, som
räven var ätråvärd och han dog ju ej med det-
samma. Så det hände lika ofta, att det blev
någon annan, än den som lagt ut giftet, som
fann räv. Var det icke spårsvär, var det ju
omöjligt att finna dem. Några rävgräddor
har jag icke hört om. Skjuta räv för ätel,
är ganska vanligt än idag, hur gammalt detta
jaktväsen är vet jag, men det torde ha praktiserats
så länge, som det funnits skjutväpna bössor.
Detta krigår så att man lägger ut ätel, vid la-
dugårdar, ofta i närheten utan en gödselstack.
Skytten står inuti ladugården, som skottglugg.

användes att uttaget fäster. Många skyttar
är så försiktiga, att de på förhand har placerat
bössan, ut genom skottgluggen. Detta för att ic-
ke väcka rävens uppmärksamhet, när lösspijan
skickas ut genom gluggen. Bäst lyckas detta jakt-
sätt i mörkare nätter, helst med snötäckt mark.
För blott några år sedan, var det ett par pojkar
här i byn som sköt en fem sex stycken på detta
sätt. Jakt med grythund förekommer också, ännu
i dag. Den gamla denna fångstmetod är, är ing-
en, som bestämt vet. Till detta användes fakhund.
Den är ju långa och smala, till kroppsbygg-
naden. När en lya fannits, släpper hunden in,
genom rävens egen ingång. Meningen är att hun-
den skall köra ut räv. Men ofta blir det så,
att hunden blir utkörd. En fröad och säker
grythund, släpper icke gärna sitt offer, döda eller
levande, far han ut rävarna från sin lya.

Många gånger blir denna kamp, både hård och blodig. Nu många betraktas den, som ett grynigt djurjägeri.

Loddjur, dessa mina uppteckningar gäller varglo, altså ej "kallö". Loddjur har funnits här, om di fans blott vintertid, eller hela året om, är nog ganska svårt att bedömma. Varglon tog såväl tama, som vilda smådjur. Däremot har jag aldrig hört berättas att varglon angrep människor. Varglon jagades vid ålet, med hund, vet icke berättarna med säkerhet vilket, själv har jag inte hört uttalas jakt med hund. Fox användes vid fångst, med samma tillvägångsätt, som här, altså med utlagd ålet. Nåt förde icke ha använts. Men gilrade lämmar, som uppsats ovann gord. I en sådan fångstanordning är det fångat två stycken här, och en i en sax.

En man som hette Elskar Lindberg och bodde på ett skogstorp, som hette Torset, fängade två stycken vargar. Detta torp ligger långt in i skogen. Senna man, är här i orten, kunde mycket om talad. Han var ej född här i orten, först var han med på Mälneby-gård, som sådan var han särskilt skicklig lässmed och hovslagare. Men han böjde sig icke för någon. Många trodde honom om, att stå i förbund med högre makter. Han bråkig och besvärlig en häst var att sko, gjorde han detta själv, utan hjälp till att holla den. Men hästen var ofta genomsvett och matt, efteråt. Lindberg hade gjort en fångstlän med gilleranordning. Fångstlänna var placerad på en höjd, med fri utsikt från torpstället. Gillerstängen var väldigt lång, den kom också högt upp. Detta för han lätt skulle se när det blivit någon fångst. Lännaen var byggd av plank, men hur den tekniskt var

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

17

konstnerad kan jag icke beskriva. Lindberg fick två stycken varglar i denna fångstanordning. Min moder, som är född på ett grannställe intill Torebo, berättar hur stolt och glad Lindberg var när han fångat den första varglan. Han meddelade alla, som bodde på stället i skogen, att komma dit och beskåda hans fångst. Lindberg hade sin bössa med sig, denna pekade han med in i buren. Vargen var då så arg, så han bet i bösspipan och många av åskådarna var ordentligt rädda. När så varglan en gång bet om själva änden av bösspipan, fyra hade han skottet. Den ene varglan, bar han och en man till, den sju km långa vägen, hit till kyrkbyn. Han bad berättaren Per Johanssons fader om, att få använda hans bryggkhus. Här stälde han upp varglan i en fin pois, för uppmärksamhet. Sedan gick han till kyrkan och kunggjorde för folket.

att de efter gudstjänstens slut, mot en rubrik
av 25 öre fick se varglo. Som alltid var brukligt
då, var det mycket folk vid kyrkan, och nästan
alla kom dit. Både för att se och med glädje
ge Lindberg den begärda 25 öringen. Berätta-
ren säger att det var en rolig dag för honom,
det var fullt med folk i gården, hela eftermidd-
agen. Dessa lodjur fångades år 1892-93, sedan
var det ingen, som best några på flera år.
Berättaren Frans Ekman har själv varit med
om att skuta en varglo. Det var under den
tid hans fader var skogsvaktare och jägare
på Mölnby. Det var år 1906 den 17/3, han var
då 17 år gammal. De hade sett en varglo i Möl-
nby skogar, även spårat den, det var vid
en grä, som då fanns fyra topreställen runt om-
kring. De hade längen met itel, som varg-
lofåg. När de trodde ha fått honom dör

nog, lade de ut en sax. Några skogsarbetare,
som hade sin väg förbi ploten, kontrollerade
åt den, när de själva ej var där. Så en dag
var saxen borta, de hade fastgjort den med hamp-
repen. Varglän hade fastnat med ett bakben i sax-
en och därför kommit åt ett bita av repen.
Trots saxen hade han gått, ganska långt, innan
de fick se den. Han var då på väg över en
vit av sjön. Hans färdman var närmast för
att skuta, men hade blott hagelbösser. När han
inväntat sin fader sköt han med den mest led-
givar, men avståndet var för långt. Han
sprang då runt reiken för att möta honom där.
När han mötte honom där, våga han inte gå ho-
nom för nära, han var ganska arg på honom
av smärtan från saxen. Varglän satt på bak-
benen och fräste mot honom. färdman sköt ett
hagelstoft mot bröstet på honom, då kröp

kan i kull, men blott för ett ögonblick. Ahmans
fader hade nu hunnit fram och sköt en kula
rakt i hunden. Fr. disponenten på Mölnsky
fick Ahmans fader 30 kr. och Ahman 5 kr.
Lenna Varglo står ryystad i tamburen
i stora böningshuset i Mölnsky. Själ har
jag sett den flera gånger. Den står där och
blipper så stillt, mot besökarna när de
kommer in i tamburen.

Älg hade ha funnits här sedan långt tillbaka,
men varit så gott som utrotad till i slutet
av 1800 talet, då den åter började komma.
Var som orsakat att den varit försvunnen
från trakten här i fröliggen de många år, är
väl värt, att korrekt bedöma. Men det får
fröliggen tillskrivas hårda vintrar, då älgen
i biot på föda blivit utmattad, så han inte
orkat försvara sig mot vargar. I varje fall

kunde vargen ta kalvarna och då blev ju älgen
på så sätt utrotad. Den första rälj som sågs
här på orten på senare tid var 1897. Berättaren
som då var 15-år gammal och så en kamrat till
honom, var ute för att jaga änder. De gick utmed
en åsran, när älgen som kom från en åker, på
andra sidan ån, och såg över den samma.
Älgen hade svårt för att komma upp på stranden.
Berättaren och hans kamrat skynda dit, de sköt
ett hagelskott på honom, precis när han kom upp
ur ån. Han gjorde blott ett skrikande på pölsen
och försvann. Den första drevjakt på älg som
förekommit här var 1908. Det var bolagsherrarna
som ägde Mölneby m. fl. gårdar, samt deras fräns-
temän, som anordnade detta. Fiskarna ägar-
darna, samt forpse, fick bjudgöra som
drenkarlar. Den gången sköts tre stycken
älgar, som blev mycket beskågade av allmänheten.

Färdtom druvjakt på älg, förekommer och har före-
kommit, jakt med hund, såväl lös, som i band.
Färd smygjakt utan hund. Några gropor, eller
något annat annat liknande fångstätt för älg
har inte förekommit här. Ätt från början av 1900
talet, ha varit så gott, som rusant, däravande
herremäns jakt, som med stora anordnade drev-
jakter, med fästliga tillställningar, är nu älg-
jakten allmän. Den är så allmän nu, så det finns
nog inte en skog, som ej jagas älg på. Jakten
är sker i mindre sällskap. Men i sällskapet har
bössor och lurar nu att stå på pass och gå
och driva. Med början ären före, sista världskri-
get och andan för andan, har älgjakten utveckl-
ats mycket. Helt fattat sagt går de man ut huse
de dagar älgjakten varar. Många kommer från
städer och samhällen. En del jägare, som gäster,
en del har dyrt sig jaktmarker.

Rådgur finnes fast ej så mycket nu, som förut.
Vid 1880 talet fanns rådgur här, men hade frunnit
tidigare. De hade av någon anledning blivit
utrotade, men återkom på 1890 talet! Själv min-
nag från min barndom 1910-15 då kunde man se
hela flockar på en 8-10 djur, som i skogskon-
terna gick ut på åkrarna för att äta. Nu se-
dan jakten blivit allmän, har rådguren minskat
vessentligt. Rådguren jagas alltid med drivande
hund. Något särskilt bekundade av godsägare
har icke rådguren varit här. Detta torde väl me-
ka förekommit i Halland och Skåne, där gods-
en i regel har parker, eller mindre skogsområden i,
närheten av godsen. Alltså mera begränsade områ-
den, än vad godsens stora skogar är här. Själv
har jag sett många gånger, på godset Sperringholm
ägar i Halland, stora massor av rådgur. De får
icke skrämmas, och befär ostört i fälten.

Någon direkt fygakt av rådgur, har icke förekommit här. Duvholt och Hronholt har icke funnits, och fins icke heller nu i något tillstånd.

Ufver har funnits och fins ännu, fast mycket lite. Ufvern jagades på spårsvä, även med vaktsskytte, även med klubbning. Ly med hund, eller lyuster. Sam fängstredskap användes, såväl saxar som burar. Saxarna lades i botten på bäckar, likaså burarna. Någon annan fängstmetod känner icke berättarna till. Säl har en naturliga skäl aldrig funnits här. Grärling har funnits och fins fortfarande. Lurket jagas aldrig grärling, med drivande hund. Endast om det slungat sig så, att en grärling kommit igen drivande hunds spår. Lårenat med grythund, under samma förhållanden, som räv. Fångst med sax och fallgiller har förekommit. Men ej snara eller nät. För när det fanns rätt gott om grärling här, fanns

ACC. N:R M. 13568:26.

26

det pojkar som sprang fatt dem. Då kunde man ofta se dem ute på åkerfälten och det var där som det gick att springa fatt dem. På hösten är de alltid feta och feta, och då är de så snabba. Grävlingen har varit ganska eftersökt, föremål för en ganska intensiv jakt. Skinnat var ganska värdefullt, det blev fina mattor, om man hade några stycken skinn och sydde dem samman.

Dessa mattor gjordes runda, med kurrarna inåt, och svansarna ut. På hösten när grävlingen är fet, kan den också mycket fint ister, som användes till smörja av skor, hästelar m.m. Jag såg en gång när jag var en 7-8 år gammal, en arbetare på den gård där jag är född, slå ihjäl en grävling, med en trätoffel. De var två man, som gick på en åker och red. Så kom en grävling på språng, han kasta sin trätoffel så lyckligt, så han träffade den mitt i kurrudet, grävlingen svimmade av, och med en

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

26

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

27

Fångst rar igelkott, har nog icke förekommit,
som någon egentlig fångst. Det var nog mest för
nöjes skull, som igelkottene fångades. Många fån-
gade dem och tog med sig hem, blott för att visa
dem. Många trodde dem om att ward bra röttjü-
gare, och av den anledningen försökte, att få
dem hemtama. Igelkotten, dricker gärna mjölk,
och får han det och lite annan föda, kan han
stanna länge i ett ställe, till och med i träd-
gårdar. Någon särskild fångstmetod, har nog icke
tillämpats. Igelkotten är lätt att ta med barahän-
dena, detta har jag själv gjort flera gånger.
Vid beröring rullar den i hop sig, har man hand-
kar på händerna kan man ta den utan vädare,
den försöker knappast fly undan. Den första igel-
kotten jag var med om att fånga, tog jag och en
kamrat i en kvatt. Vi skulle häffa flickbekanta, och
min kamrat var frän nog att säga, att det var körsbär.

ACC. N:R M. 13568:29.

29.

i hatten. Vi hade rätt roligt, när flickorna skulle ta
 en krösbären, de stack sig i fingrarna ordentligt.
 Iller har nog inte jagat så mycket, som de påträffa-
 des sköt man dem. De fångades också i snaror.
 Någon som fångat levande iller här, för att fänga,
 har jag icke hört om talas. På mönchen var omkring
 1900 talet en bokhallare, som hade två fama iller
 eller vesslor, men dessa hade han köpt. Han an-
 vände dem till att jaga råttor med, på sådes-
 magasin. De släppte ned i de gångar, som
 råttorna gjort, sprang råttorna upp för gångar-
 na, stog han där och sköt dem. Satte råttorna
 sig till matvärm, bet de ihjäl dem. Rapphöns
 fanns gott om i gamla tider, finnes nu och så fast
 ej så mycket. I början på 1900 talet kunde finnes
 flockar på 100-200 st. Skytte förekom med stå-
 ende hund, men friligras mäst, som smygskytte.
 Rapphönsjakt var i äldre tid mest en herremansjakt.

FOLKLIVS-
 ARKIVET
 LUND

29

FOLKLIVS-
 ARKIVET
 LUND

30

akt,
 'här.
 isja
 i för
 fångst
 is, som
 is,
 åtmin-
 st.
 i så
 näm-
 d, nu
 som
 lykten
 i, som
 lör är,
 ap-
 p-
 rullan

flyger gärna till detta vita föremål. Meningen
med denna metod var, att med en annan stång,
slå ihjäl maskullan. Metoden tillämpades mest
av pojkar. Resultatet blev för det mesta negativt.
Gäder fanns gott om i slutet på 1800 och början på
1900-talet. Gäderna skutes när den lyfter "rypflog"
utan hund. För var det ganska vanligt att skuta
gäder vid spel. Senare tid har det icke förekom-
mit så mycket. Gäderskytte vid nattetid, tillgick
så, att man använde sig av härblors. Gäderna
lockades på detta sätt, till det upplysta området.
Föru för lock, men det var ju så många
som kunde konstet att härma, så de på detta
sätt kunde locka dem till sig. Andra åter var
skräckliga till att härma, så många gäder
har skutits på detta sätt. Pulver användes
icke vid gäderskytte. Nät som fångstmetod förekom
ej, men snarare var en allmän fångstmetod.

Snarorna var såväl krypsnaror, som spåtsnaror,
och tillverkade av mycket koppartråd, eller lintråd.

Äre har också funnits gott om i gångra tider.

Äre sköts mycket för bulvan. Bulvanen som
var gjord utav något mörkt tyg, svart eller
grönt, fästades i toppen, på en lång stång.

Skutkogar användes vid jakt för bulvan.

Att skuta äre vid spel, var ej så vanlig som
händer. Men vid lock sköts äre, om det var
lockpipa, eller egna toner, berodde på jä-
garen, det var många, som använde sig av
lockpipa. Äre sköts också nattelid vid bloss.

Att fänga äre med häv, har berättarna ej hört
omtalar. Snaror användes för fängst av äre.

De små snaror placerades i träden, även kryp-
snaror användes. En bulvaner användes
på spelplatserna, kan jag icke exakt beskriva
virket. Berättarna tror ej, att så var fallet.

Några andra fångstmetoder, än de nu nämnda
kunde icke ha förekommit här vid fångst av orre.
Som jag förut nämt, fanns det förr gott om, både orre
och fräder. Men för några år sedan, var de, så gott
som utdöda. Ävvel fräder, som orre var helt för-
lysta några år. Nu har det åter börjat bli lite
mer, av båda sortstörna. Vad som var orsaken,
till deras nästan helt utdöende, torde ha varit
någon sjukdom. Jakten började nog också på se-
nare tid bli alltför intensiv. En jaktmetod, på
fräder i första hand, men även orre, som tillämpa-
des av en del icke så nogrättnade jägare var, att
i morgongryningen skuta dem. På gårdar, som
låg i skogarna, samlades hela flockar, på små
öppna platser. En höstarna på åkrar, med sä-
deskydd. En jägare, som ställt sig där att lura
kunde skuta flera stycken. Huru fräder, för
nu dröna går på marken, för han springa de

ett stycke, för att få luft under vingarna, innan
han orkar lyfta. Sjöfågel har icke funnits, eller
finnes på denna trakt. Endast fiskmåsar, de började
komma hit nypå på 1920 talet. Likaså kranfågel
kan jag inte lämna några uppgifter om.

Rovfåglar har funnits och fins hök, av olika sor-
ter, samt bergur. Dessa rovfåglar sköts och
fångades, även innan det var skattepengar
på dem. Sockenmen skän betalande ut skattepengar.
Såväl berguren, som höken hade sina bo och
hemvist i bergiga skogstrender. Många blev skut-
na i bergen, och så slagna i fjäll, när de kom på
besök i höns gårdarna. Som fångstmetod använ-
des användes en sorts fjällor, som kallades för
båg-fjällor. Även en sorts saxar användes, som
fångstredskap, även snaror. Ägnade krokor eller
lutraser har jag aldrig hört uttala. Någon
som åt rovfågel, har jag icke heller hört uttala.

Både bergur och kök, var svåra på att ta hörs.
Slöken flyger omkring på ett ganska stort om-
råde och på dagen. Berguren är ju av saggelök-
ket, och sålunda nattdjur. Den flyger sällan
långt. Slök fins här något kvar av ännu, men jag
tror att det är en mindre art "dunkök". Numera
hör jag aldrig antalar, att höken tagit några hörs.
Bergur fanns icke finnas någon kvar, 1987 eller
38 hittades en död i en rovkärr på en gård,
som heter Skönabäck. I bergur varför denna
gård hade de alltid sin hembist. Sedan dess
har ingen hört eller sett någon bergur här.
Beskrivning över de olika slag av rättfällor, som
använts, blir nog värt att göra. De fanns av olika
slags konstruktioner. Vad jag själv minns, från
min barndom, var en fälla med falläm, den var kon-
struerad så, att när rättan gick in och viderös-
de en gillerpinne, ramlade överdelen, som var

belastad med en sten, eller annat tungt föremål ~~med~~ och klämdes fast rättan. Dessa hemgjorda rättfällor fanns i många konstruktioner. Rättaren Per Johansson har själv gjort en, som kunde fängas flera stycken i, mellan varje gång den tömdes. Vid mitt besök hos honom hade han lånat bort den till en bekant. Han beskrev nogga dess konstruktion, men jag vågar icke beskriva den, det blir kanske fel, jag vill se den först. En stor kopparkittel fylld med vatten, och med agnar eller söd rodnad. Med bräder lagda upp på kittels kant, för rättarna att gå upp på, har varit en rätt allmän fängemetod. Rättarna dränkte sig också i kitteln. I början av 1900 talet började, de nu allmänna rättfällorna komma i bruk. Myddrar av stälträd har också använts i många år. De är också så konstruerade att ett flertal

rättor kunde fångas på en gång. Inuti denna myjärde, läggs myöl, såd osv. Gängen som rättan går in på, går ner, när rättan går in, slutar sedan fät och stänger för utgång. 18 st rättor har jag sett fångade på en gång i en sådan myjärde. Några fler djur, eller fåglar, som varit föremål för jakt eller fångst, utöver de nu nämnda, torde icke ha funnits i trakten.

jaktmarker. För myjsrättande av svarar för fåglar var lördungar, lämpliga platser. De äter av knoppen som fins å dessa träd. På hösten var det lämpligt på platser där det växte lingon. Jakträtten var i äldre tid, ej så noga med. Den som ej hade egen mark, jagade på andras. Varje bonde hade ju i första hand sin egen mark, men inget hindrade att han var jägare och hade lust, att han även gick på andras. Det var ej så värst många i äldre tid, som jagade, de som

gjorde det, hade ganska stor frihet. Något
vaderlag erlades ej i kontanter, i så fall blev
det något skutet villkåd. Utöver varg
och sävjakt, anordnade icke byalagen nå-
gon gemensam jakt. Det är nu på senare
tid, som älgjakten blivit organiserad på detta
sätt. Bortfarande av jaktmark förekom ej,
i äldre tid, men numera gör det dä. När jakt-
stadgar börja att komma ut, var det nog icke
alla, som så där helt, följde de samma. Det
var väl inte så skärpta bestämmelser från bör-
jan. Några bestämda jakttider, på de olika
djurslaget, har jag icke lyckats utforska.
Berättaren säger att vissa djurslag var lovli-
ga året runt. Det var gott om vilt och ej så
många jägare, som på senare tid. Prytning
av det vilda, om någon fick något över, sked
de till olika s.k. herskapsställen, som ej

All sin lediga tid ägnade han åt jakt och fiske, året runt. Den andra var Johannes Andersson Hulteskult, han födde träkar å detta torp. Utöver torpets skötsel ägnade han sig helt åt jakt och fiske. De sådde, helst på fädrar, till Göteborgs farare, som i sin tur sådde dem i Göteborg för export till England. Träde tid var det nog så att det inte ansågs för så fint att jaga, i varje fall ej syssla med fångst. Men tiderna ändra sig, en tidsepok var det, blott herremän som jagade. Jakt och fångst hade säkerligen en stor betydelse för många fattiga skogstorpars. Det blev ju alltid något extra mat. Några särskilda anordningar för att bevare det vilda någon längre tid, fanns nog ej, det blev nog grytan ganska fort. Furskytte har icke mycket förekommit här. Så den delen av frågeformuläret får jag lämna ganska obesvarat. Tidre tid när markägaren icke bydde sig an, att andra jaga där, blev det ju icke furskytte.